

**VASILE BUMBAC, ELEV AL PROFESORULUI ARON PUMNUL LA
GIMNAZIUL SUPERIOR DE STAT DIN CERNAUȚI ȘI
ADMIRATOR AL FRAȚILOR HURMUZACHI, LUPTĂTOR
PENTRU UNIRE**

*Mihai BOCANCEA, profesor,
Ionuț-Mihai NACU, student A. T. M. București*

Aron Pumnul (1818-1866) absolvent al Facultății de Teologie a Universității din Viena a fost numit profesor de filosofie la Liceul „Sfântul Vasile” din Blaj, în 1846. Pătruns adânc de simțul patriotic, s-a remarcat ca unul dintre participanții de frunte ai revoluției române de la 1848 din Transilvania. Urmărit de adversarii săi de sorginte maghiară, după un drum lung cu multe greutăți ajunge în Bucovina, la Cernăuți. În 1849, după înființarea catedrei de limba română la Gimnaziul Superior de Stat, o ocupă prin concurs. Alături de frații Hurmuzachi și de alți revoluționari refugiați din țările române desfășoară o activitate intensă pentru ca românii din această provincie a Imperiului Austriac să dobândească drepturile ce le-au fost luate după răpirea Bucovinei la 1775. Între elevii care s-au bucurat de insuflarea simțului patriotic român amintim pe Mihai Eminescu, frații Vasile și Ioniță Bumbac, precum și mulți alți tineri bucovineni aflați la studii la gimnaziul din Cernăuți. Pătruns de adânci sentimente și având ca exemplu activitatea desfășurată de Aron Pumnul și frații Hurmuzachi, Vasile Bumbac încă din timpul studiilor apoi ca profesor la gimnaziul din Suceava a desfășurat o intensă activitate literară, patriotică și națională, fapt ce l-a impus ca unul dintre cărturarii de seamă ai Bucovinei. Alături de alți români patrioți a fost unul dintre cei care a pregătit prin scrisul său realizarea unității naționale a poporului român înfăptuită în 1918.

Aron Pumnul (1818-1866) a graduate of the Faculty of Theology of the University of Vienna has been named professor of philosophy at the „Sfântul Vasile” High School of Blaj, in 1846. Deeply rooted in the patriotic sense, he has made himself known as one of the main participants of the Romanian revolution in 1848 in Transylvania. Followed by his Hungarian descent opponents and after a long road with a lot of hardships, he arrives in Bukovina, at Cernăuți. In 1849, after the Romanian language department has been established at the Higher secondary school, he occupies the chair through the means of contest. Along the Hurmuzachi brothers and other refugee revolutionaries from the Romanian territories, he carries out an intense activity for the Romanians in this province of the Austrian Empire to regain the rights that have been taken away from them after the kidnapping of Bukowina in 1775. Among the students that have benefited from the instilling of the Romanian patriotic sense we mention Mihai Eminescu,

Vasile and Ioniță Bumbac brothers as well as many other young people from Bukowina that were students of the secondary school in Cernăuți. With great feelings and having as an example the activity carried out by Aron Pumnul and the Hurmuzachi brothers, Vasile Bumbac has carried out an intense literary, patriotic and national activity during his studies and then as a teacher of the secondary school in Suceava which named him as one of the most cherished scholars in Bukovina. Along other Romanian patriots he has been one of the people that have prepared, through his writings, the national unity of the Romanian people which took place in 1918.

Aron Pumnul s-a născut în familia unor țărani săraci din satul Cuciulata, județul Brașov, la data de 27 noiembrie 1818. Fiind dotat cu o inteligență deosebită a fost trimis la studii de groful care stăpânea satul pentru a-i deveni secretar și administrator al moșiei, mai întâi la Odorhei, apoi la renumite licee din Blaj și Cluj, unde absolvă cursurile de filosofie. A urmat între 1842-1846 cursurile Facultății de Teologie ale Universității din Viena, după care este numit în 1846 profesor de filosofie la Liceul „Sfântul Vasile” din Blaj, unde a fost coleg cu Timotei Cipariu, altă personalitate uriașă a timpului și împreună au înființat ziarul „Organul luminarei”. Având un dezvoltat simț patriotic românesc s-a remarcat ca unul dintre participanții de frunte ai revoluției de la 1848 din Transilvania. Se știe că și el a contribuit la întocmirea programului revoluționar al lui Avram Iancu. Urmărit de autoritățile maghiare se refugiază în Muntenia unde în condiții deosebit de grele își salvează viața. După ce se reface, participă la revoluția din acel an în Țara Românească fiind numit de către Nicolaie Bălcescu în funcția de comisar cu propaganda în județul Râmnicu Sărat. Revoluția fiind înfrântă și aici, se refugiază pe căi lăturalnice, fiind urmărit de adversarii politici, prin Moldova, în Bucovina, la Cernăuți.

Iată în ce condiții ajunge la Cernăuți, după relatarea lui George Sion, alt revoluționar din Transilvania, ajuns mai înainte la Cernăuți, care spune că la începutul lui octombrie 1848 „a întâlnit un om îmbrăcat în zdrențe, negru la față, pleșos, murdar, cu opinci în picioare și cu o pălărie mare, mocănească pe cap. Acel om se oprește în dreptul meu și-și scoate pălăria. Luându-l drept cerșetoriu, scoasei o monedă de aramă și-i oferă”. Acel om necăjit nu era altul decât Aron Pumnul, care s-a întâlnit în felul acesta cu revoluționarul George Sion. În continuare, a ajuns la redacția revistei „Bucovina” unde l-a întâlnit pe Iraclie Porumbescu, care impresionat de această surpriză oferită de prezența lui Aron Pumnul, despre care se auzise, înștiințează familia cunoscuților patrioți bucovineni români Hurmuzachi, despre sosirea lui Aron Pumnul. Familia Hurmuzachi îl primește cu brațele deschise și-i oferă găzduire. La Cernăuți se aflau mai mulți revoluționari din Țările Române, inclusiv din

Transilvania. Așadar Aron Pumnul se afla în largul său, integrându-se rapid în noul mediu de viață și angajându-se la redacția revistei „Bucovina”, unde prin activitatea desfășurată a adus o importantă contribuție la dezvoltarea legăturilor Bucovinei cu Transilvania. Încă din iunie 1848 patrioții români bucovineni, în frunte cu frații Hurmuzachi, solicitau împăratului Franz Ioseph aprobarea unei catedre de limba română la Gimnaziul Superior de Stat din Cernăuți, deoarece până la acea dată lecțiile se făceau numai în limba germană. Înființarea catedrei a fost aprobată și în urma concursului organizat, Aron Pumnul a fost declarat câștigătorul acesteia. La 22 februarie 1849 i se încredințează catedra, iar la 28 februarie rostește cea dintâi lecție în limba română. În 1860 se înființează Universitatea din Iași și a fost invitat de către profesorul universitar, membru al Academiei Române, V.A.Urechia, să predea cursuri la facultatea de teologie sau la cea de filosofie. Profesorul Aron Pumnul refuză această ofertă, motivând în felul următor:

„Tot așa m-au chemat și mă cheamă încă la Universitatea din Iași ca profesor, cu leafă de 380 de galbeni pe an, și n-am primit, nici nu primesc, deși aici am o leafă foarte mică, fiindcă trebuința cere să rămân încă cu tinerimea rumână bucovineană, ca să o deștept din amorțeala și letargia în care se află cufundată”. Aproape în același timp s-a născut la 7 februarie 1837, la Costâna-Suceava, Vasile Bumbac din părinții Ion și Smaranda Bumbac, care după dobândirea primelor noțiuni de scris-citit și socotit cu niște învățători ambulanti, a urmat între 1851-1854 cursurile școlii primare (Hauptschule) din Suceava. Apoi s-a înscris la Gimnaziul Superior de Stat din Cernăuți, după cum își amintește: „Scriitorul șirelor acestora terminând școala primară din Suceava la finea anului 1854 și părinții se-nduplecară la cererea lui a-l duce la Cernăuți spre scopul studiilor gimnaziale. Vasile Cocârlă (viitorul preot) se alia cu subsemnatul și așa plecară ambii la Cernăuți unde cercetară gimnaziul până la terminarea clasei a 7 (...).” În trei din cei șapte ani școlari petrecuți la Cernăuți a stat în gazdă la profesorul Aron Pumnul, care între timp a dobândit două case, una pentru familia sa și una pentru a găzdui unii elevi ai gimnaziului. În casa în care erau găzduiți elevii români, profesorul a înființat o bibliotecă, așa cum ne mărturisește unul dintre foștii săi elevi, T.V. Stefanelli, ferită de ochii profesorilor străini, căci, după legile școlare, studenții nu aveau voie să întrețină biblioteci și ar fi fost confiscată și această bibliotecă, dacă în ochii lumii nu ar fi trecut ca proprietate a lui Pumnul. Prin bunele legături cu numeroase personalități și instituții românești reușește să adune în numai câțiva ani peste o mie de volume, ilustrând toate genurile și speciile literare, reviste, ziare, din tot din tot ce aveau atunci mai reprezentativ cultura românească. În primii ani de școală elevul Vasile Bumbac a obținut rezultate foarte bune la învățătură,

apoi notele au scăzut la matematică și fizică, probabil din cauza preocupărilor literare și a celor cu caracter patriotic. Atunci a debutat ca poet, în 1856, la revista „*Familia*”. Un ecou deosebit în sufletul său l-a avut Unirea Principatelor Române de la 1859, pentru care a scris poezia „*O dimineață pe ruinele Sucevei, reședinței lui Ștefan cel Mare*”. În această poezie apar versurile:

*„Vestiți, voi stânci bătrâne, celor ce cercetează
A voastre sfinte dâmburi spre-a vi le săruta,
Cu ce mândreață rară, cu ce senină rază
Al României soare odată strălucea”.*

Tânărului Vasile Bumbac, evenimentele din 1859 din Țările Române îi dau speranța, în adâncul sufletului său, a unei Moldove reîntregite în cadrul României. De teama represiunii autorităților austriece, pentru că a folosit cuvântul „*România*”, a semnat această poezie cu pseudonimul Audin Costânceanu. Fiind în gazdă la profesorul Aron Pumnul, Vasile Bumbac și fratele său Ioniță, care se afla tot la studii îl, cunosc pe tânărul Mihai Eminescu și au găzduit împreună în casele profesorului. Mai mult, tatăl poetului, George Eminovici, care a lucrat în cancelaria boierului Cârste din Costâna, l-a lăsat pe copilul Mihai în seama acestor doi frați. Atât Vasile Bumbac cât și Mihai Eminescu au fost foarte apreciați de profesorul Aron Pumnul, fiind luați să lucreze în biblioteca pe care a înființat-o în casa sa. Vasile Bumbac a fost recomandat de profesor celor mai bune familii din oraș pentru a medita copiii acestora. Întroducându-se pentru prima dată cursurile de limbă română la Gimnaziul Superior de Stat din Cernăuți, lipseau manualele de limba română, de aceea Aron Pumnul s-a străduit foarte mult să întocmească manuale cu autori români. În acest scop a întocmit acel renumit „*Lepturariu*” (Carte de lectură) pentru gimnaziu, între anii 1862 și 1865 în patru volume, volumul II și IV având fiecare câte două părți, care însumau cele mai interesante texte literare și științifice ale autorilor români din România, Transilvania și Bucovina, ce aveau menirea de a trezi în rândurile tineretului conștiința demnității naționale și a dezvolta dragostea pentru limbă, lege, neam, pământ, datină, obiceiuri. Despre această lucrare Alexandru Hurmuzachi spunea că este un adevărat „*tezaur al literaturii noastre*”, iar academician Alexandrina Cernov din Cernăuți nota: „*Lepturariul*” *reprezintă prima antologie a scrisului românesc, precum și o istorie a literaturii române din toate teritoriile în care trăiau românii, în care autorul a urmărit o lucrare patriotică*””. După despărțirea Bucovinei de Galiția și proclamarea acesteia ca Ducat, în 1861, au avut loc alegeri pentru Dieta Bucovinei, cu sediul în Cernăuți. Aron Pumnul, care era un înfocat luptător al drepturilor românilor, a fost unul dintre cei mai de seamă luptători pentru ca în Dietă să fie aleși cât mai mulți români. Altfel

se putea întâmpla ca Bucovina să fie din nou alipită Galiției. În acest sens Aron Pumnul a redactat un „*Apel către alegători*” prin care explica de ce trebuie susținuți candidații români și, în primul rând, candidații din partea familiei Hurmuzachi. Pentru ca apelul să fie cunoscut de către alegători au fost aleși patru elevi care stăteau la el în gazdă - Vasile Burlă, Vasile Bumbac, Ion Buliga și Samuil Isopescu, care au multiplicat apelul și l-au răspândit în rândul populației române. Această metodă numită „*Apostolatul*” a fost întrebuințată și în timpul revoluției de la 1848 din Transilvania.

Activitatea desfășurată a fost rodnică, contribuind la alegerea a mai mulți români ca deputați. Vasile Bumbac a fost foarte activ, participând la mai multe adunări pentru susținerea candidaților români. Se spune că a fost văzut într-un grup de români care manifestau în Piața Centrală din Cernăuți și a strigat „*Trăiască România*”. Organele de ordine l-au găsit pe Vasile Bumbac și pe ceilalți colegi ai săi cu acele apeluri asupra lor și i-au arestat. Conducerea școlii și profesorii nemți au făcut complot asupra celor patru studenți și, deși erau cei mai buni la învățătură și model de purtare, au fost persecutați permanent, lăsați repetenți și propuși să fie luați în armată. Despre aceste momente chiar Vasile Bumbac a scris mai târziu „*Ca elevi din clasa a șaptea ne amestecarăm în politică și ne merse rău, căci luând parte la cele dintâi alegeri dietale, furăm arestați, eu la Suceava, iar Burlă la Cernăuți. Amestecul lui Burlă la alegerile dietale nu avu pentru el nici o urmare dăunătoare, deoarece era privatist, eu însă ca elev public avui de suferit. Clasa a opta liceală nu o frecventai la Cernăuți, ci în Transilvania, anume la Blaj*”. Într-o scrisoare către avocatul transilvănean Paul Bănuț, Aron Pumnul se destăinuia: „*Fiind studenți români nu fuseseră destul de prudenți și discreți în predicare, fură descoperiți de către comisarii gubernatoriului armean, prinși și duși în criminal toți patru pentru crimă de tulburători, revoluționari și vătămarea majestății. Toți acești patru studenți locuiau la mine și de aceea, numai puțin a lipsit de nu m-au închis și pe mine în criminal, căci toată lumea striga că numai eu i-am trimis cu prochemăciuni revoluționare pren țară, deși eu zăceam în pat de moarte*”. Procesul intentat acestora a ajuns chiar la împărat, care în urma intervenției unor bucovineni i-a iertat de închisoare. Simțindu-se responsabil de cele întâmplate, Aron Pumnul intervine în mod secret, pe lângă guvernul Moldovei, la Iași, spre a obține burse pentru ca acești elevi să-și poată continua studiile la Blaj. Cu multă greutate a obținut cele solicitate și în cursul anului școlar 1861-1862 Vasile Bumbac, Vasile Burlă și Ion Buliga au beneficiat de aceste stipendii, în valoare de 30 de galbeni fiecare, continuându-și studiile la Blaj și Beiuș unde au fost primiți după ce George Hurmuzachi s-a adresat lui Timotei Cipariu, directorul liceului din Blaj și l-a rugat să primească la școala din

subordinea sa câțiva elevi din Bucovina, între care Vasile Bumbac și Ioan Buliga persecutați de autoritățile imperiale pentru activitatea patriotică desfășurată în preajma alegerilor pentru Dieta Bucovinei în 1861. La 6 octombrie 1861 Timotei Cipariu îi răspunde favorabil. La Blaj, Vasile Bumbac a promovat clasa a opta și examenul de maturitate. În 1863 revine la Cernăuți unde se reîntâlnește cu prietenul său Mihai Eminescu și împreună vin la Costâna, iar apoi pleacă la Suceava. În 1864 Vasile Bumbac ajunge student la Universitatea din Viena unde s-a pregătit pentru a deveni profesor de filologie clasică pentru gimnaziul greco-oriental din Suceava înființat în 1860. În timpul studenției la Viena, sentimentul patriotic îl determină să scrie câte o poezie dedicată celor două părți răpitate din teritoriul Moldovei și aflate sub stăpânire străină - Bucovina și Basarabia. Bucovinei îi este dedicată poezia „*O salutare patriei mele*” (1864), iar Basarabiei „*La Basarabia*” (1868). În poezia dedicată Bucovinei întâlnim duioasele versuri:

*„Salutare ție patrie frumoasă,
Mândră Bucovină, trainicul meu vis,
Cu-ale tale brațe dulci și mângâioase
Mi le-ai dat spre leagăn și mi le-ai deschis”.*

Tot la Viena a avut un rol important și în activitatea societății „*România Jună*” fiind vicepreședintele acesteia. De asemenea, a făcut parte din Comitetul de organizare a serbării de la Putna din 1871. Ca profesor la Suceava a activat în cadrul „*Clubului Român*” și a Societății „*Școala Română*”, militând pentru introducerea limbii române în gimnaziul sucevean, tipărirea de manuale în limba română și ajutorarea elevilor români proveniți din mediul sătesc. Profesorul Aron Pumnul a rămas în amintirea lui Vasile Bumbac ca una dintre cele mai luminoase și pline de patriotism personalități pe care nu o va uita toată viața. La începutul studenției la Viena, în 1864, îi dedică poezia „*Prea iubitului profesor Aron Pumnul*”, iar la moartea profesorului în 1866, la vârsta de 48 de ani, după o viață plină de suferințe, poezia „*O lacrimă pe mormântul iubitului nostru profesor Aron Pumnul*”, care începe cu strofa:

*“Cu pieptul Tău respinseși furtuni zguduitoare,
Ce-n floarea vieții Tale cumplit mi te-au cercat,
Cu spiritul Tău nobil, cu sufletul Tău mare
Pătrunsa-i adevărul, ce-n veci Te-a decorat”.*

În 1888, la 22 de ani de la moartea profesorului, la Cernăuți, pe mormântul său a fost ridicat un monument funerar care a fost sfințit și serbat cu multă recunoștință de multă lume în frunte cu IPSS Arhiepiscopul

și Mitropolitul Bucovinei, dr. Silvestru Moraru și alți înalți funcționari și dregători publici. Între cei care au vorbit cu această ocazie au fost și profesorul Ion (Ioniță) Bumbac și nepotul său Ion I. Bumbac. Totodată corul „Armonia” a prezentat mai multe cântece închinare celui comemorat, între care și „Imn festiv”, versuri de Vasile Bumbac pe muzica lui Eusebiu Mandicevski. Atât Vasile Bumbac cât și Ioniță Bumbac au luat parte activă la acest eveniment datorită respectului deosebit pentru memoria profesorului lor, marele patriot român Aron Pumnul. Iată două strofe din acest „Imn festiv”:

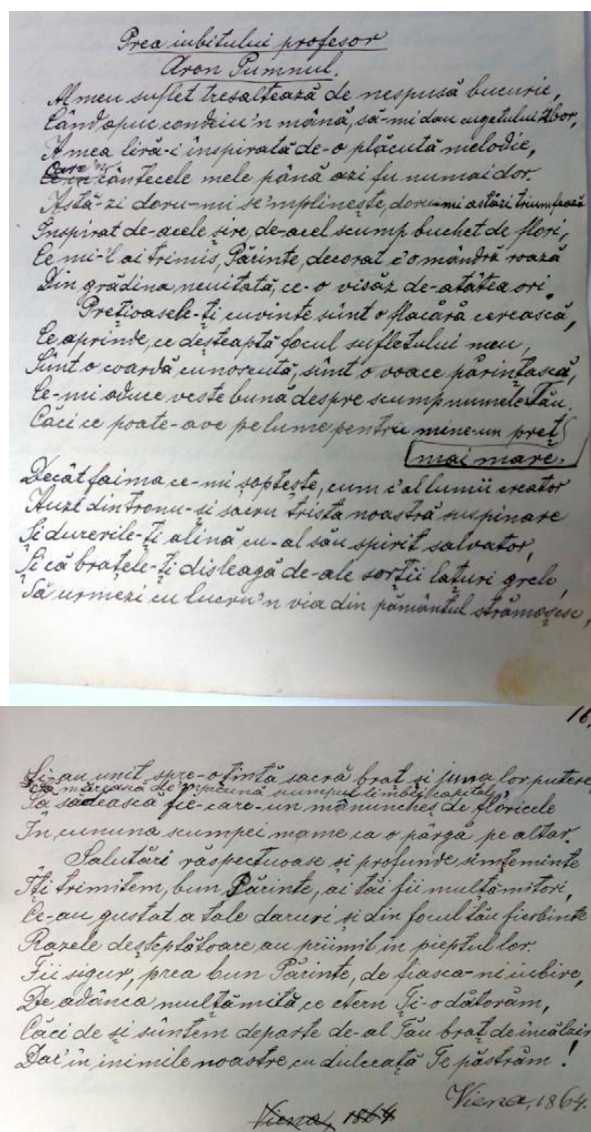

Fig 1. Fragmente din poezia dedicată profesorului Aron Pumnul, manuscris datat Viena, 1864 (facsimile).

„Și ne-ai aflat în agonie, / De-o lungă noapte acoperiți.
 Și de-a trecutului urgie / La somnul veșnic osândiți.
 Și raza ta ne-a dat simțire, / Printr-un duh din graiul tău,
 Tu ne-ai sădit în piept iubire / De neam, de loc, de Dumnezeu!”.

Vasile Bumbac a fost atras și influențat de familia marilor cărturari și patrioți Hurmuzachi, în frunte cu Eudoxiu. Patriotismul insuflat tânărului Vasile Bumbac, chiar de la venirea sa la Cernăuți l-a caracterizat pe tot parcursul vieții, fiind prin scrierile sale un luptător neobosit pentru drepturile românilor și pentru unirea Bucovinei cu patria mamă. Dovadă a dragostei și respectului pentru Eudoxiu Hurmuzachi și frații lui, Vasile Bumbac, în anul 1861, când era elev la Cernăuți, a scos o broșură de șase pagini care cuprindea poemul intitulat *„Mulțămită din partea românilor bucovineni închinată domnului Eudoxiu Hurmuzaki, pentru neobositele-osteneli jertfite pentru binele și înflorirea patriei”*, în primul rând pentru păstrarea limbii române, așa cum rezultă din strofa următoare:

„Voi singuri ați fost care prin luptă cu sudoare
 Ați apărât limba, al doilea odor,
 Ce-i fala, ornamentul, unica-ne splendoare,
 Comoara, avuția românului popor.
 Acest odor pe care străine elemente
 Stă gata să-l înghită, să-l piardă întru-tot”.

La moartea lui Constantin Hurmuzaki (1811-1869), dedică memoriei acestuia, poezia *„Umbrei mărețe a lui Constantin Hurmuzaki”* publicată în Foaia Societății Culturale din 1869. Acesta a ajuns în Moldova în 1844 unde a îndeplinit înalte funcții și a militat pentru unirea Moldovei cu Țara Românească, fiind ales apoi deputat al Principatelor Unite. Alexandru Hurmuzachi (1823-1871) s-a implicat în toate marile inițiative culturale și sociale ale comunității românești din Bucovina, din primele două decenii de după Revoluția de la 1848. Când a murit, la începutul poeziei scrisă cu această ocazie de Vasile Bumbac a pus următoarea dedicație *„Întru pomenirea prea zelosului apărător, sprijinitor și promovator al culturii și literaturii române, adevăratului amic al bisericii al poporului român, lui Alexandru cavalier de Hurmuzachi”*. În revista *„Familia”* nr. 7 din 1874, an în care se stinge din viață Eudoxiu Hurmuzachi, printre altele arăta în elogiul său din partea membrilor Societății *„România Jună”* *„Umbră măreață a baronului Eudoxiu de Hurmuzaki veghează tăcută de un secol și ceva la poarta istoriei”*. Eudoxiu Hurmuzaki, care a avut titlul de baron de Austria, a fost istoric, membru al Academiei Române și căpitan al țării Bucovinei. A trăit între anii 1812 și 1874. Întreaga activitate a lui Vasile Bumbac l-a impus ca unul dintre cei mai de seamă cărturari ai Bucovinei

timpului său. Acesta s-a aflat în fruntea mișcării naționale românești din Bucovina, prin Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina și Societatea „Școala Română”. Alături de ceilalți patrioți au condus activitatea de pregătire și unire a Bucovinei cu România care a avut loc la 28 noiembrie 1918. Vasile Bumbac moare în februarie 1918, cu durerea în suflet că nu și-a văzut realizat visul vieții sale, Unirea Bucovinei cu Patria Mamă.

Bibliografie:

1. Bocancea, Mihai, Nacu, Ionuț-Mihai – *Vasile Bumbac – profesor, literat și patriot român*,
2. Editura George Tofan, Suceava, 2016;
3. Iacobescu, Mihai – *Din istoria Bucovinei, vol. I, Editura Academiei Române*, București, 1993;
4. Luceac, Ilie – *Familia Hurmuzaki între ideal și realizare (O istorie a culturii românești din Bucovina în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea)*, Editura Alexandru cel Bun, Cernăuți, Editura Augusta, Timișoara, 2000;
5. Rad, Ilie – *Aron Pumnul (1818-1866)*, Fundația Culturală Română, Cluj-Napoca, 2002